

LA MÀ CONTRA L'HORITZO, de Manuel de Pedrolo

Per JORDI ARBONES

Manuel de Pedrolo és, ara com ara, un dels escriptors més prolífics de llengua catalana. La seva tasca no s'ha limitat al conreu d'un determinat gènere literari, sinó que l'ha portat a diversos intents en gairebé tots ells. Dic intents, perquè justament la diversitat d'estils de les seves novel·les i contes, i les incursions en la poesia i el teatre, posen de relleu la lluita que ha emprès a la recerca d'una forma d'expressió adient a les seves necessitats i que s'avingui al seu propòsit. Això no vol dir que hàgim de considerar la vastíssima labor acomplerta com un mer assaig. Vull dir, això sí, que cada una de les seves obres és una tija més, enllaçada a la precedent, tot formant una cadena. Per això és difícil tractar de limitar-se a comentar una sola d'aqueixes tijes, prescindint de les altres. No obstant, l'espai no em permet, en aquest moment, donar una ullada, per breu que fos, a tot allò que ja s'ha publicat de la seva variada i diversa producció, ni fer un estudi de tota ella en conjunt. Diré, però, que m'ha semblat trobar una constant en aquelles obres que li conc (que no són, per dissort, totes les que ha escrites), que ha estat el motiu pel qual he assenyalat la unitat de la seva obra. Aqueixa constant la dividiria en dues parts: primer trobem un esforç encaminat a destacar les barreres que s'alcen entre els homes i que limiten llurs relacions i llur capacitat de comunicació, i segon, una preocupació pel problema de la llibertat individual. Aquest problema és el que constitueix el cor de *La mà contra l'horitzó*.

Sòsec, un simple barber, per accident mata un client mentre l'afaita. Per por que l'acusin d'assassinat, fuig del poble en companyia de la manicura de la barberia, que després l'abandona. Abans d'arribar a la capital, en el mateix tren, la policia l'arresta. Tot amb un plegat, quan arriben a l'estació esclata una fusellada i Sòsec s'assabenta que els Sorges, un partit poderós del qual n'havia sentit parlar sense fer-ne molt de cas, s'havien revolucionat. Els policies que l'havien arrestat es fan fonedissos i Sòsec es troba emboliat amb el partit revolucionari. Els Sorges, després afusellen cada dia cinc-cents homes i Sòsec és un dels que s'arreglera amb el fusell a la mà en la fila dels botxins. Mes, no solament els afusellen, sinó que un cop han caigut a

terra s'enceven foradant-los amb les baionetes. Un dia, però, Sòsec diu que "no". Aquesta revolta és la que ens interessa.

Aquell matí Sòsec dispara obeint automàticament a la veu de "foc". Fa tants anys que cada mati el seu dit prem el gallet que ara ja no sabia com fer-ho per a inhibir-se. Però quan veu caure el seu mort s'adona per primera vegada de la individualitat de l'altre, de la personalitat de l'altre i de la seva pròpia. Aquella confrontació paralitza tota altra acció i decideix que no obeirà. *Un home s'assembla massa a un altre home*. No pot, doncs, en aquell moment de lucidesa turmentar, profanar, el "seu" cadàver, malgrat haver-ho fet tantes vegades. Cappinga el fusell i clava la baioneta contra la terra sorrenca del camp.

Després s'explicarà la seva actitud mentre contesta les preguntes de l'oficial que no pot comprendre la negativa de Sòsec a llatzerar el cadàver que li corresponia. *He vist els morts* —diu, i quan l'oficial li fa: *Cada dia veiem els morts...*, ell denega: *No, cada dia no. Jo no els havia vist mai*. Això és allò que compta per a Sòsec. Perquè per a ell la mort és l'autèntica possessió de l'home i amb aquella degradació pòstuma allò que intenten els botxins és destruir l'home, amb la seva pau, amb la seva dignitat. Es aqücixa constatació la que encengué el foc de la seva rebel·lió. L'oficial s'adona del perill que comporta l'acció de Sòsec, el primer revoltat contra el nou règim, si bé creu que tenen el remei per tal d'eliminar els futurs emuladors del rebel: l'afusellament. Però Sòsec li diu: *Mentre ho descobreixin d'un a un, sí. Però el temps treballa a favor de les coses elementals. I això és elemental. Un dia, tots els soldats, alhora, obriran els ulls. Sap que no hi ha altra victòria que la seva, i que fins i tot si el passen per les armes no podran esborrar la seva revolta. Creu en el dret inalienable de cada home a menar una existència d'acord amb la seva manera d'ésser, amb les seves esperances i als seus temors*.

Després d'això, descobreix que les accions més petites, però que resultin insòlites dins el contexte de l'absolutisme establert, poden fer trontollar tota l'estructura del règim tirànic. Aprofitant el descobriment, comença per crear situacions que resulten into-

lerables als Sorges. Comprèn que cal fer un acte d'home, un acte sense cap motiu, un acte insensat i perjudicial, però espontani i contra el qual ells no sàpiguen com reaccionar. Perquè aquella gent no poden cometre errors i quan els cometen, com a conseqüència de les trampes que Sòsec els prepara, acaben suicidant-se. No obstant, serà jutjat. El judici no és res més que un simulacre i no té ni l'oportunitat de defensar-se. El condemnen a mort.

Un cop a la cel·la el visita una figura alta i esquelètica que duu l'uniforme dels almoïners espirituals. Sòsec el rebutja. No vol parlar amb qui està al servei dels enemics de l'home. L'almoïner li senyala que el seu ministeri està per damunt de tots els partits i que els Sorges no són els enemics dels homes. *Hi ha una gran compassió en el fons de llurs cors*, li diu. Tot seguit, l'almoïner tracta de fer-li comprendre els arguments que justifiquen el règim imposat pels Sorges. *Les víctimes són pures, perquè només elles recullen l'amor més desinteressat dels Sorges*. És justament aquest amor que els huida de tot sentiment i els torna com una carcassa. Sòsec no pot comprendre aqueixa mena d'amor, ja que ell entén que l'amor comença amb la donació i no amb l'exigència. *No s'assembla pas a l'amor*, diu Sòsec. *Pembrutiment d'uns milers d'homes a benefici d'uns altres milers; no li ha raó per preferir els uns als altres*. Li pregunta quin paper hi fan aquells qui, com ell, realitzaven les execucions. *Són els instruments...*, li contesta l'almoïner. I li proposa que accepti la legitimitat del punt de vista dels Sorges i d'aquesta forma li commutaran la pena i el faran oficial. *Ni que tinguessiu raó*, li contesta Sòsec, *ni que els Sorges fossin la més pura expressió de l'amor i les víctimes els mortals més estimats que han passat per la terra...* *Resten els Sorges com jo, els homes de les fies, els executors materials...* *Amb el vostre amor heu envilit milers i milers d'homes*. Quan comprèn amb tota la seva magnitud el significat de les teories que li explica l'almoïner, Sòsec no pot aguantar més i l'cnvesteix. *Mai no se m'havia acudit res de tan monstruós*, diu Sòsec, *i que algú, vos s'atreuixi encara a parlar d'amor, de germanor entre els homes! En virtut de què muntou aquesta paròdia de judici final, on els dolents, elegits a l'atzar, obligats a la seva dolentia, són l'instrument de salvació del bon? ¿I és que no en tènien prou amb un Déu, que l'heu hagut de multiplicar per cinquanta, per mil, per un milió? Finalment, no té altra alternativa que matar l'almoïner, doncs aquest considera que Sòsec sap massa i no pot morir perquè ells el necessiten*.

Abans de revisar les idees que es debaten en tota aquesta part del llibre, voldria dir quelcom respecte de l'estil i compaginació dels capítols d'aquesta novel·la. Tota la descripció de la revolta de Sòsec està escrita en temps present, la part que correspon a l'activitat de Sòsec com a barber,

TOT EL QUE NECESSITA L'HOME PER A VESTIR BE

NEW OXFORD

941 — Avenida de Mayo — 951

CAMISES — CAPELLS — CORBATES — SASTRERIA

I A PREUS MOLT CONVENIENTS

P'accident, etc., fins a la incorporació al nou règim, està en temps passat. I, per últim, hi ha uns quants capítols en temps futur que corresponen a un somni hipotètic de Sòsec, en el qual hauria aconseguit escapar-se, creuar la frontera i seguir vivint amb l'esperança de retrobar una noia que l'ajudà en la fugida. Si bé aqueix procediment desorienta una mica el lector, desperta i esperona l'interès des de la primera plana, de tal forma que es fa difícil deixar el llibre un cop iniciada la lectura. Per altra banda, per l'ús del verb en els diferents temps, obté l'avantatge d'accentuar els fets descrits en temps present, que són els que comporten més valors. Així, el passat podria ésser el que ens ha narrat o qualsevol altre i res no canviaria el present, sempre que Sòsec fos ell mateix. El futur... bé, el futur és un somni.

La revolta de Sòsec (expressada gràficament d'una manera magnífica quan clava l'arma, per la baioneta, a la serra), pren unes dimensions que sobreixen la figura senzilla del barber de poble i el converteixen en el símbol de l'home amb set de llibertat que s'ofega dins l'estructura totalitària d'un règim que ha trossejat els drets més elementals de l'home. Aquesta revolta clama justícia per tots els homes que són utilitzats com a instruments per tal d'imposar idees que justificaran règims de privilegi i per aquells altres que en són víctimes d'aqueixos règims. Clama solidaritat. *Un dia tots els soldats, allhora, obriran els ulls.* Amb claredat de visionari veslluma les falles, les figures d'aquesta mena de règims i si és cert que amb el seu comportament només pot aconseguir eliminar algun dels botxins, preestableix que el dia que *tots obrin els ulls*, la bastida que aguanta el règim s'esfondrarà com si estigués muntada amb fil de cotó.

Sòsec ha d'eliminar l'almoier espiritual perquè encarna la hipocresia dels filòsofs i de les sectes religioses que proporcionen la dialèctica adequada per tal de justificar l'assassinat reglamentat i sistemàtic en nom d'una realitat transcendente, ja dins el contexte de la Història o més enllà de la mort, inventada "ad hoc" o perllongant i modernitzant els mites primitius. Sols aleshores podrà morir com un home. Encara que justament aleshores, precisament en el moment d'acabar-se amb la seva pròpia mort, dubta de l'autenticitat de la seva acció i del seu valor. *Hauria pogut salvar-se i no ha volgut. Ara no ho entén. ¿Què vol dir això d'ela dignitat? ¿Existeix una dignitat contra la vida? Viure és primer.*

Aquest dubte recorda el que experimenta Meursault, el personatge central de "L'Étranger" d'Albert Camus, quan es troba en una situació semblant. Ambdós han jugat a favor de la vida i l'evidència de trobar-se davant la mort fa que s'afirmi el convenciment que tenien raó, que sols la vida compta. *Dins d'un moments el vindran a cercar, i aleshores morirà. Tot shaurà*

DE LA JOVE POESIA CATALANA

GRIS

M'he embegut de l'hora tèrbola.
I he xuclat, ben mut, el vent ombrívol.
Les ales se m'han quedat plegades en la pluja aturada de la gàbia.
El pensament encantat, l'ànima ajaçada.
Porteu-me un catre d'escuma blanca!
Vull anar-me'n en una tarda de fulles caminades!
Ací hi ha la meua mà. Ben cega de mal.
I davant meu un altre, tan exacte a mi!
Tot resseguit de Mort!

Cèsar Nogués

CESAR NOGUES nasqué a Barcelona en 1922. Dels disset als vint-i-quatre anys sofrí una afecció pulmonar. Va fer un viatge per Espanya l'any 1934 i per França i Suïssa l'any 1949 publicà a Barcelona el seu recull de poemes *Lassitud*. En aquest llibre i en altres inèdits té òbvies prosas que representen, partint molt directament de la poesia, un altre aspecte de la seva obra. Morí a Barcelona, a vint-i-vuit anys, el primer de desembre de 1950.

Jocs Florals de la Llengua Catalana

ANY CV DE LA SEVA RESTAURACIO
MONTEVIDEO, 1963

Poetes i prosadors en la llengua catalana es espiritualment coneguda; els de les terres on és parlada; els de Catalunya, del País Valencià, de les Illes Balears, del Rosselló, de les Valls d'Andorra, del país d'Alguer, tots aquells als quals l'exòde escampà arreu del món i que segueixen pensant, escrivint i sospirant com a catalans, a tots, salut.

Els VII Mantenedors dels Jocs Florals de la Llengua Catalana, es dirigeixen a vosaltres:

Per tal d'aixecar ben alta la flama se-

acabat. *Quina quixotada. Déu meu, quina quixotada! I per anar-se'n, encara, amb les mans buides!* Es clar, aquest és el problema. Si almenys la seva mort servis per alguna cosa! I morirà amb la creença de la inutilitat del seu gest. Nosaltres, però, sabem que la seva mort i la de Meursault són precisament la justificació de llurs actituds: la revolta de Sòsec i l'acceptació de l'absurd de Meursault.

Pedrolo és un artista del nostre temps, conscient dels problemes que assetgen l'home actual. Tenir consciència avui és dolorós, si hom es troba en qualsvol racó de món. Mes tenir consciència i trobar-se dins la pell de brau, és doblement dolorós. Les reixes que li fan difícil la comunicació amb aquells homes amb els quals se sent solidari, són encara transcendents per l'isolament en el qual es troben tots immersos respecte de la resta del món. Per això el clam que reclama llibertat, quan s'alça dins aquella "illa", té una força continguda que esclata com un àtom desintegrador. *La mà contra l'horitzó* n'és un d'aquests clams. Potser algun dia tots, alhora, obriran els ulls.

grada de la nostra unió espiritual, i donar testimoni davant del món de les persecucions que sofreix la nostra ben amada pàtria en tota manifestació del seu geni secular, en la cultura i en la vida civil i espiritual, i a fi de complir l'honrosa comanda que ens ha fetra la collectivitat catalana de Montevideo, us convidem de participar a la Magna Festa dels JOCS FLORALS de la LLENGUA CATALANA del 1963, que celebrarem a la capital de la República Oriental de l'Uruguai el dia 20 d'octubre vinent i que, seguint els Estatuts i bons costums establerts, es regirà pel següent.

C A R T E L L

PREMIS ORDINARIS

Englantina d'Or. — Dotat pel CENTRE CATALA de Santiago de Xile amb 150 dòlars, a la millor poesia d'esperit patriòtic, o sobre fets històrics o tradicionals.

Viola d'Ordí i Argent. — Premi dotat amb 1000 pessos uruguaians, al millor poema de tema religiós o moral.

Flor Natural. — Premi d'honor i cortesia, dotat pel centre LLAR CATALANA de Montevideo amb 1500 \$ ur., a la millor composició poètica presentada.

Segons el bell costum d'antic establert, el poeta que obtingui aquest premi haurà de fer-ne present a la dama de la seva elecció, la qual, proclamada Reina de la Festa, lliurarà els altres premis als qui en siguin guanyadors.

A C C E S I T S

Englantina d'Or. — Premi Víctor BALAGUER, dotat pel PATRONAT de CULTURA CATALANA "FRANCESC MACIÀ" de Mendoza, Argentina, amb cinquanta dòlars.

PREMIS EXTRAORDINARIS

Premi President Prat de la Riba. — Institutit pels senyors JOSEP i GERONI BERTRAN CUSINE, de la ciutat de Mèxic, al millor treballa sobre la vida econòmica.